

Gebruik van rubrics als begeleidingsinstrument van werkprocessen in regioleren.

Dimph Rubbens juli 2014

Een rubric is

Een omschrijving van een gedrag in vier verschijningsvormen. De rubrics kunnen gebruikt worden als hulpmiddel bij begeleidingsgesprekken, (peer)feedback en feedforward.

Regioleren en begeleiden van de ontwikkeling van werkprocessen

Bij regioleren voeren studenten opdrachten uit voor bedrijven in de regio. Tijdens regioleren doen de studenten kennis op, breiden hun competenties uit en verbeteren hun kwaliteiten op het gebied van werkprocessen. Het beoordelen van kennis is voor de meeste docenten een bekend fenomeen. In het middelbare (groene) beroepsonderwijs heeft men al ervaring met het formatief en summatief beoordelen en het aanleren van competenties en werkprocessen, maar een gedegen instrumentarium om het begeleiden van werkprocessen en competenties vorm te geven, verdient nog steeds aandacht. Als AOC maakt men vooral gebruik van de prestatie-indicatoren van de kwalificatiedossiers om werkprocessen te beoordelen. Men gebruikt vooral kwantitatieve beoordelingen bijvoorbeeld op een schaal van één tot en met vijf of van onvoldoende tot zeer goed, zet men kruisjes voor de summatieve beoordeling tijdens de afname van de PvB.

Het gaat bij het gebruik van deze rubrics vooral om leren, ontwikkelen, het begeleiden en duiden van die werkprocessen bij regioleren. Het doel van het begeleiden bij regioleren is het organiseren van informatieve (peer)feedback en feedforward zodat de student zich verder kan ontwikkelen. De rubrics zijn een communicatie-instrument, dat transparant is voor studenten, coaches, praktijkopleiders en andere betrokkenen.

Rubrics en werkprocessen

Er zijn rubrics ontwikkeld die gebaseerd zijn op de werkprocessen van de kerntaken in een PvB, die gebruikt worden als begeleidingsinstrument voor het gesprek over groei en ontwikkeling. Er zijn 4 groeistappen aangegeven. Het is ook een instrument om de studenten te leren hoe ze in het werkproces beter kunnen worden.

De rubrics zijn ontwikkeld voor het WAT (contextrijk) van de werkprocessen. Aanvullend kunnen er rubrics gebruikt worden voor de competenties (HOE).

In een rubrics zijn de werkprocessen onderverdeeld in groeistappen. Per groeistap is beginnersgedrag (voorbij de eerste start), gedrag van een gevorderde (op weg en een eind op weg) en expertgedrag (klaar voor opgaan naar examen) beschreven. Vooraf aan de Proeve van Bekwaamheid krijgen studenten deze rubrics te zien en zo weten ze wat er van hen verwacht wordt.

Studenten

Studentenperspectief:

De rubrics zijn gemaakt vanuit studentenperspectief. De studenten hebben door de rubrics concrete contextbeschrijvingen van werkprocessen in relatie tot regioleren, waar door ze zelf beter kunnen duiden waar ze staan in hun ontwikkeling maar ook weten te duiden hoe en op welke manier ze een groeistap kunnen maken. De student kan op deze manier meer eigenaar worden van zijn of haar leerproces. Studenten hebben soms moeite om hun leervragen te formuleren omdat het voor hen zelf vaak een grijs gebied is op weg naar de PvB. De rubrics vormen een eerste aanzet. De student kan voor zichzelf feedback organiseren aan de hand van de rubrics en een actieplan maken om zich verder te ontwikkelen. Gebruik de rubrics tijdens het begeleidingsproces om gaandeweg steeds beter

te begrijpen wat er van ze verwacht wordt. Studenten kunnen zelf bekijken in hoeverre ze voldoen aan de criteria van het gewenste niveau;

Studenten vonden dat de rubrics:

- helpen om de verwachtingen en de criteria te begrijpen; hen uitdagen en motiveren; mogelijkheden presenteren om hun werk te verbeteren; denken dat hij of zij een kwalitatief betere prestatie heeft kunnen neerzetten door het gebruik van een rubric; vinden dat door gebruik te maken van een rubric hun tijdsbesteding aan de opdracht effectiever was; hechten veel waarde aan de houding van de coach ten opzichte van een gegeven opdracht. Wanneer je als coach aan de studenten laat zien dat je de opdracht, de wijze waarop deze uitgewerkt wordt en de kwaliteit van de beoordeling belangrijk vindt, gaan de studenten hier ook serieus mee om; studenten vinden het prettig als gericht werken tot een beter resultaat leidt. Dat kan met een rubric.

Feedback medestudenten:

Medestudenten kunnen de rubrics gebruiken om in het kader van 360 graden feedback te geven aan elkaar. De rubrics helpen om preciezer te zijn in de beschrijvingen die horen bij een bepaalde groeistap van de prestatie indicatoren van werkprocessen. De studenten kunnen elkaar in een stichting beoordelen en worden geholpen door de beschreven groeistappen op basis van gedragsbeschrijvingen. In de stichting kunnen de studenten vanuit intern HR beleid deze rubrics gebruiken voor functioneringsgesprekken.

Individuele actieplannen

Op basis van rubrics kunnen individuele actieplannen worden opgesteld. Studenten werken in regioleren met meerdere studenten tegelijkertijd aan een externe opdracht. De studenten kunnen afhankelijk van hun deeltaak zich focussen op verschillende werkprocessen en indicatoren. De bijdrage van elke student kan besproken worden aan de hand van de rubrics en voor elke student in een groep kunnen het andere rubrics zijn. Studenten in groepsprocessen kunnen zo excelleren en individueel beoordeeld worden, terwijl medestudenten de kantjes ervan af lopen en andere of minder groeien op prestatie-indicatoren van werkprocessen. Studenten ervaren de beschrijvingen van de groeistappen als piketpalen, ankerpunten waar naar toegewerkt moet worden. Bij regioleren horen eigen leerdoelen en die krijgen meer kans door het instrument rubrics van werkprocessen.

Competenties

De mate waarin een student groeit op de indicatoren van een werkproces kan ook nog een extra dimensie krijgen door de koppeling met competenties. Voor de SHL competenties zijn ook groeistappen gedefinieerd en de koppeling met rubrics en SHLcompetenties moet eventueel nog nader onderzocht worden.

Bij de werkprocessen gaat het om het WAT en bij de competenties om het HOE. Werkprocessen hebben een context, competenties niet.

Vormen van leren bij regioleren

Transferwaarde

Het hoogste niveau van leren wordt bepaald door de transferwaarde die een student kan toepassen. Op welke manier kan de transferwaarde zichtbaar worden bij het gebruik van rubrics, is een nog te onderzoeken kwestie. Door het gebruik van rubrics veronderstellen we dieper en sneller leren.

Coachen, 360 graden feedback en rubrics

Docenten

- Docenten kunnen studenten met behulp van de rubrics ook goed coachen, omdat in de groeistappen van de prestatie indicatoren de context is beschreven. De beschrijvingen kunnen ook worden omgezet in vragen, de vragen kunnen specifiek gesteld worden omdat de rubrics contextrijk beschreven zijn. De docenten als coach kan als niet-vakdocent, coachen op inhoud en wordt geholpen door de beschrijvingen in de rubrics. Het reflectiegesprek kan door middel van de rubrics op een andere manier worden gevoerd. Ook de vakdocent kan door middel van de rubrics coachen op inhoud. Docenten hebben door de rubrics dezelfde beelden bij de groei en ontwikkeling van de werkprocessen.
- Gebruik de rubric al tijdens het begeleidingsproces om feedback te geven op zowel tussenproducten als het proces;
- Studenten voorafgaand informeren over de inzet van de rubric;
- Organiseren dat alle stakeholders feedback geven aan de hand van de rubric;
- De bedoeling is dat je aan de hand van de rubric een gesprek voert met het groepje of individu om een goede terugkoppeling te maken en extra leerwinst te behalen. Het leert de studenten om goed naar zichzelf te kijken.

Docenten zeggen van rubrics:

- helpen om deskundiger te worden op de inhoud en de relatie met standaarden;
- helpen om de verwachtingen van de docent te verhelderen en erover te communiceren;
- geven de mogelijkheid voor betere en begrijpelijke feedback;
- geven de mogelijkheid om groei zichtbaar te maken;
- ondersteunen op een eerlijke manier criterium gerichte beoordeling van complexe vaardigheden;
- een rubric leidt tot een objectievere formatieve beoordeling van studentenwerk;
- een rubric biedt houvast bij het observeren van het uitvoeren van de vaardigheid;
- een rubric geeft de mogelijkheid een beoordeling duidelijk naar studenten te verantwoorden;
- Het is niet gebleken dat het nakijken met rubrics sneller gaat. Wel dat het zeker niet langer duurt. De tijd die het kost om een praktische opdracht na te kijken is afhankelijk van de opdracht en van de docent zelf;
- Het de eerste keer ontwikkelen van een rubric kost veel tijd, die je echter zeker aan kwaliteit en later vaak ook aan tijd terugwint;
- Niet vakspecifieke rubrics zijn al of niet aangepast vakoverstijgend toepasbaar, wat de transfer van vaardigheidsonderwijs van het ene naar het andere vak bevordert.

Praktijkopleiders/ externe opdrachtgevers, hbo-studenten e.a. externen

De opdrachtgevers, praktijkopleiders e.a. externen kunnen ook beter coachen tijdens de BPV en reguleren. De contextrijke beschrijvingen in een rubric geven de externen taal om preciezer te duiden waar een student staat in zijn of haar ontwikkeling/groei. De bedoeling is dat je aan de hand van de rubric een gesprek voert met studenten om een goede terugkoppeling te maken en extra leerwinst te behalen. Het leert de studenten om goed naar zichzelf te kijken.

Doelen van de rubric

- Studenten weten door de rubric beter wat er van hen verwacht wordt;
- Studenten weten beter wat er verbeterd moet worden als de feedback met behulp van de rubric is gegeven;
- Het gebruik van de rubric waarborgt de validiteit van de formatieve beoordelingen;
- Actoren die een rol spelen bij de leerprocessen kunnen met behulp van de rubric op termijn effectiever en efficiënter feedback geven;
- Rubrics dragen bij aan een meer consistente en objectieve beoordeling, ook al omdat leerkrachten door het maken van een rubric worden aangezet tot vooraf nadenken over beoordelingscriteria;
- Een rubric biedt houvast bij het observeren van studenten in actie

Rubrics als systeem

- De rubrics zijn gemaakt op basis van een vierpuntsschaal;
- Rubrics zijn beschreven in observeerbare gedragscomponenten op studentenniveau;
- Rubrics bieden transparantie voor alle partijen;
- De schaalankers in de verschillende stadia van deze rubrics zijn kwalitatief beschreven;
- De schaalankers per prestatie-indicator zijn holistisch geschreven, valkuil is om ze analytisch en fragmentarisch te gaan beschrijven. Het gaat om het gesprek en om formatief beoordelen.

Gebruiksmogelijkheden en voordelen van Rubrics

- Communicatie instrument voor studenten (individueel en als groep) en voor betrokken actoren in verschillende rollen en functies;
- Studenten hebben zicht op hun ontwikkelingen en kunnen zich door middel van actieplannen voorbereiden op een volgende stap;
- Vorm van intersubjectief beoordelen met behulp van een dialoog instrument dat de objectiviteit ook bij formatief beoordelen verhoogt;
- Instrument dat handen en voeten geeft aan feedforward en feedback door meerdere actoren in verschillende contexten, rollen en functies m.b.v. eenzelfde transparant dialooginstrument;
- Biedt mogelijkheden om ervaring op te doen tijdens het formatief beoordelen ook voor niet vakdocenten, de context (WAT) wordt in deze rubrics beschreven omdat het rubrics zijn die gebaseerd zijn op de werkprocessen;
- Rubrics bieden mogelijkheden voor selfassessment en peerassessment;
- De rubric is user-oriented, door tijdens het werken aan een opdracht al op verschillende manieren te werken met de rubric, bieden we studenten daadwerkelijk de kans om te begrijpen wat er van hen verwacht wordt en de criteria te internaliseren.
- Studenten gaan bewuster om met feedback;
- Studenten zijn bewuster van het belang van transparante, objectieve en betrouwbare beoordeling;
- Hoge acceptatie en waardering als instrument voor assessment;
- Meer diepgang;
- Rubric helpt feedback te verwerken, zet aan tot nadenken over wat belangrijk is;
- Na enkele jaren vanzelfsprekend;

Organisatie van de afname van de rubrics

Er moet worden vastgesteld hoe vaak studenten beoordeeld worden. De rubrics bieden veel mogelijkheden tot maatwerk. |

Een overzicht van de manieren waarop de beoordeling met rubrics kan plaatsvinden:

- *Individuele gesprekken per student.*
 - o Met elke student worden de rubrics besproken, bij voorkeur voorafgaand aan en ter afsluiting van een opdracht of taak.
 - Voordeel: coach én student krijgen inzicht in de individuele beheersing van de verschillende (deel)vaardigheden.
 - Nadeel: deze werkwijze vergt een grote tijdsinvestering.
- *Gesprekken met groepjes studenten.*
 - o De rubrics worden besproken met de studenten die gezamenlijk aan een opdracht werken, eveneens voorafgaand aan en ter afsluiting van de betreffende opdracht.
 - Voordeel: kost minder tijd dan individuele gesprekken.
 - Nadeel: minder zicht op de individuele prestaties.
- *Coaches beoordelen studenten met behulp van rubrics;*
 - o De studenten beoordelen zichzelf. De resultaten worden naast elkaar gelegd. Alleen als de beoordelingen sterk afwijken, vindt er een gesprek plaats tussen coach en student.
 - Voordeel: deze werkwijze kost relatief weinig tijd.
 - Nadeel: als er geen gesprek plaatsvindt, vindt er ook geen verdieping van het inzicht plaats bij de student. Als docent weet je niet waarom de student tot zijn oordeel komt.
- *Studenten beoordelen elkaar, bijvoorbeeld in de groep waarin ze hebben samengewerkt.*
 - Voordeel: studenten kunnen zich met elkaar vergelijken en kunnen leren van de oordelen van hun medestudenten. Ze zijn vaak strenger dan de coach

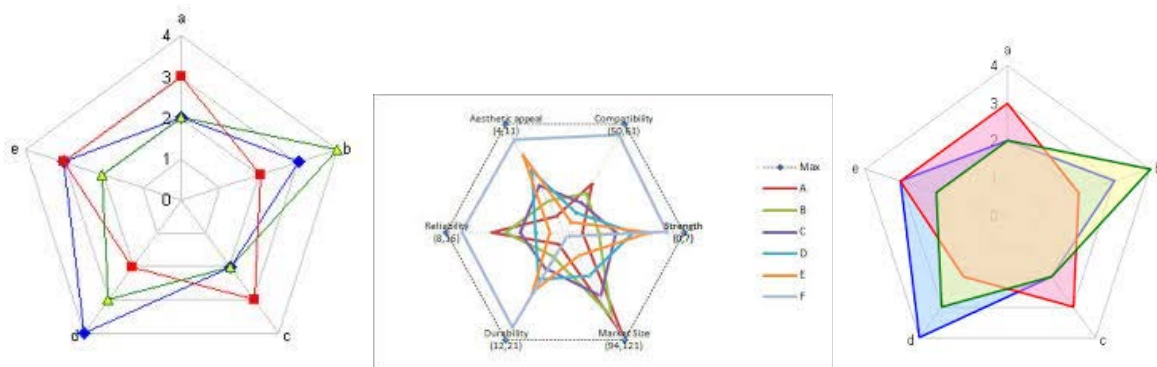
- Nadeel: levert de coach minder inzicht in individuele beheersing van vaardigheden op.

Registratie, monitoring en aansluiting

Rubrics dragen bij aan de monitoring van studenten. Met behulp van een Excel bestand zijn de prestaties van een student in één oogopslag zichtbaar. Zo kan op relatief eenvoudige wijze de ontwikkeling van de vaardigheden in beeld gebracht worden. Het Excel bestand kan ook nog gevisualiseerd worden in een radarkaart.

Rubrics kun je vertalen naar modellen om met de studenten en anderen te communiceren. Het kan onderdeel van een rapportage of portfolio zijn.

Radarkaart voor rubrics (model in Excell om in een oogopslag te communiceren over rubrics)

Voorbeelden van radarkaarten

Een rubric kan worden weergegeven in een radarkaart in Excel, dit is een visuele afbeelding van de groeistappen in een oogopslag.

De radars van individuele studenten en de radars van een groep studenten kunnen tegelijkertijd worden weergegeven.

Voor de verschillende individuele studenten kunnen onderscheidende kleuren worden gebruikt.

Het ontwikkelgesprek met feedback en het feedforward kan gericht zijn op het verkennen van de mogelijkheden om de radar 'uit te deuken':

- Door de student(e) zelf
- Door maatjescoaching met een projectgroep van studenten
- Met behulp van een medestudent
- Met de coach, praktijkopleider en/of andere externen

Begeleidingsgesprek in een oogopslag ('uitdeuken')

Wanneer een student een opdracht heeft afgerond vult hij/zij zelf de kruisjes in aan de hand van rubrics. De coach controleert of de kruisjes goed zijn ingevuld en stelt dit in overleg met de student bij. In het algemeen hebben studenten een goed beeld van zichzelf en vullen zij de lijst goed in. De studenten vinden dat zij serieus genomen worden door de lijst en gaan er daarom ook serieus mee om.

De ingevulde lijst wordt vertaald worden naar een verzamelstaat.

Op de verzamelstaat komen de getallen 1 t/m 4 en wordt een gemiddelde berekend.

Op deze manier heeft de docent meteen een overzicht van"

- hoe een student zich ontwikkelt
- bij welke opdrachten de student beter of minder goed aan de slag ging.

De verzamelstaat is het uitgangspunt voor een regelmatig terugkerend POP gesprek. Aan de hand van het POP-gesprek kunnen andere omschrijvingen worden ingevuld. Het bijhouden van de gegevens die rubrics opleveren, kan in de meeste digitale studentvolgsystemen geïntegreerd worden.

Aandachtspunten gebruik rubrics als begeleidingsinstrument bij leerprocessen

- Kwalitatieve rubrics maken op basis van werkprocessen kost tijd
- Rubrics maken met ondersteuning van een externe deskundige maar wel in samenwerking en afstemming met alle betrokkenen zoals studenten, docenten in verschillende rollen en functies, praktijkopleiders;
- Alles kan niet geobjectiveerd worden, het gaat om de kern, de pit van het werkproces en de groei in een holistische, kwalitatieve context;
- Doe ervaring op, ga er mee aan de slag, leren door doen en daarop reflecteren
- Stel de rubrics regelmatig bij om wildgroei te voorkomen;
- Zorg dat rubrics herzien worden met de verschillende stakeholders en een externe deskundige;
- Stakeholders informeren over de inzet van de rubric en een bijeenkomst beleggen waarin alle beoordelaars het instrument kunnen uitproberen en ervaringen kunnen uitwisselen;
- Het gebruik van de rubrics regelmatig evalueren bij alle stakeholders;

Voorbeeld rubric

Ter illustratie van wat een rubric is. Hieronder staat het werkproces 5.1. *Allround business ontwikkelt ondernemingsplan*. Dit werkproces is onderverdeeld in verschillende prestatie indicatoren namelijk bedrijfsformule en ondernemingsplan, correct en volledig ondernemingsplan, visie en wettelijke maatschappelijke kaders, trends en ontwikkelingen in de markt. Een complete rubric bestaat uit onderstaand schema waarbij alle cellen zijn ingevuld met gedrag dat je van de student per cel ziet.

Rubric allround business

Instrument voor studenten: waar sta ik en hoever heb ik nog te gaan om examen te kunnen doen?

Werkproces 5.1. ontwikkelt ondernemingsplan					
<i>Prestatie indicator</i>	Voorbij de eerste start	Op weg	Een eind op weg	Klaar voor opgaan naar examen	
<i>Bedrijfsformule en ondernemingsplan</i>	Ik kan de onderdelen benoemen van een bedrijfsformule die er toe doen	Ik kan op basis van ervaringen benoemen welke keuzes gemaakt moeten worden die er toe doen om tot een goed ondernemingsplan te komen	Ik kan samen met collega-studenten een ondernemingsplan samenstellen, gebaseerd op de doelen en strategie van de onderneming.	Ik kan op tijd met een eigen bedrijfsformule het ondernemingsplan uitwerken, zodat doelstellingen en strategie worden gehaald.	
<i>Correct en volledig ondernemingsplan</i>	Ik kan benoemen welke onderdelen in het ondernemingsplan moeten voorkomen.	Ik kan benoemen wat hoofdzaken en bijzaken zijn in het ondernemingsplan. Ik oefen met correcte spelling en grammatica in het ondernemingsplan.	Ik kan samen met collega studenten het ondernemingsplan maken voor de eigen onderneming. Ik kan hoofd- en bijzaken onderscheiden in het ondernemingsplan	Ik kan een helder geformuleerd ondernemingsplan maken, waarbij iedereen direct begrijpt waar het om gaat.	
<i>Visie en wettelijke en maatschappelijke kaders</i>	Ik kan voorbeelden van toekomstvisies benoemen.	Ik maak een aanzet voor een bedrijfsstrategie op basis van een toekomstvisie	Ik kan in de stichting een steentje bijdragen aan een ondernemingsplan dat actueel moet zijn en eventueel moet worden aangepast op basis van een toekomstvisie en ontwikkelingen in de omgeving.	Ik heb een toekomstvisie en zicht op de omgeving en kan het ondernemingsplan voortdurend aanpassen op de veranderende omgeving	
<i>trends en ontwikkelingen in de markt</i>	Ik kan trends, wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen benoemen die van belang zijn voor ondernemingen in het algemeen.	Ik kan trends, wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen benoemen voor de eigen onderneming.	Ik kan samen met collega studenten rekening houden met de trends, wettelijke en maatschappelijke ontwikkeling van onze onderneming.	Ik ben voortdurend alert op trends, wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen voor onze onderneming.	

--	--	--	--	--	--

Tips voor het ontwerpen van rubrics:

Voor het ontwerpen, vullen van een rubric, maak gebruik van lege matrixen en gebruik eigen woorden van studenten, bedrijfsleven, docenten e.a. Vul eerst het beginnersgedrag (eerste kolom) in en het expertgedrag (laatste kolom) en daarna de tussenliggende kolommen.

Noteer in de linker kolom prestatie indicatoren de kernomschrijving van de indicatoren van het werkproces.

Prestatie indicator	Voorbij de eerste start	Op weg	Een eind op weg	Klaar voor opgaan naar examen

Rubrics helpen de studenten effectiever en efficiënter voor te bereiden op de Proeve van Bekwaamheid. Het reflecteren vooraf, tijdens en na activiteiten zowel individueel als met anderen leveren bijdragen aan dieper leren. Rubrics kunnen gebruikt worden om de studenten formatief te beoordelen. Bovendien zorgt een rubrics ervoor dat het de leerwinsten voor de student bij verschillende opdrachten inzichtelijk wordt. Dergelijke rubrics kunnen voor de hele Proeve van Bekwaamheid gebruikt worden en is feite ook een instrument dat de inspectie verlangt om aan te tonen hoe studenten zich ontwikkelen.

Rubrics moeten de taal hebben die studenten verstaan en coaches en praktijkopleiders dagelijks gebruiken. Stel rubrics jaarlijks bij op basis van ervaringsgegevens. Per school, regio kunnen er variaties in de omschrijvingen ontstaan.

Een goed opgebouwde rubrics kan voor verschillende jaren van betekenis kan zijn en zelfs in verschillende vakken en vakrichtingen.

De rubric kan gebruikt worden als een leerlijn op weg naar de PvB.

Summatief beoordelen

Tijdens de Proeve van Bekwaamheid (summatief beoordelen) kan de rubrics gebruikt worden om de kwaliteit van de student per groeistap te scoren en dus te beoordelen. Hiervoor moet apart een beoordelingssystematiek uitgewerkt worden. De rubrics zoals ze ontwikkeld zijn, zijn te gebruiken voor het formatief beoordelen.

Evalueren rubrics

De rubrics kunnen jaarlijks geëvalueerd worden met de gebruikers, zowel docenten, studenten als praktijkopleiders en externe deskundigen. Ook kunnen er nog rubrics geformuleerd worden die verder gaan dan 'klaar om op examen te gaan', zodat excellent uitgevoerde werkprocessen de ruimte krijgen.

Bronnen:

- Handleiding bij de rubric voor onderzoek artikelen 03 november 2013 Frans Prins, Renske de Kleijn, Jan van Tartwijk;
- De ontwikkeling van een instrument voor de beoordeling van schrijfproducten;
- van basisschoolleerlingen. Joke Voogt & SusanMcKenney, Universiteit Twente Vakgroep Curriculumontwerp en Onderwijsinnovatie;
- Judith Gullikers;
- Het mes snijdt aan 6 kanten, APS, Lambrecht Spijkerboer;
- http://gkist.groenkennisnet.nl/beoordelingsvormen_31.htm#P5_772;
- SLO, competentiegericht beoordelen;
- kennisnet, digitaal toetsen, verschillende toetsvormen;
- <http://triplea.sambo-ict.nl>;
- <http://celstec.org/content/rubrics-bij-formatief-beoordelen>;
- <http://www.aps.nl/documents/10180/26915/Rapport+Opbrengstgericht+werken/0eb6e18e-ad47-4e6b-9a16-38458ebe920c>; <http://www.slo.nl/downloads/rubricsals.pdf/>;